

Balesetek, elemi csapások.

(A farsang utolsó napján) Budán egy házi- bál alkalmával egy fiatal ember táncközben egy- szerre öszerre esett...

(A székely) A ferencvárosi nagyfő- utczá- ban Obrovazky Ferencz hentesmesternél csütör- tőken este a szakácsné és szolgáló vasaltak...

Mi újság?

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

(A képviselőháza) A közoktatásügyi bud- get tárgyalása foly. Trefort miniszter beszéde óta többek közt Molnár Aladár, Schvarcz Gyula, Vécsay Tamás, Zichy Antal beszélt...

intézet 2 ötdödöt, az árvaház, a létesítendő szere- tetház, s a reáliskola ösztöndíj alapja egy-egy ötdödrezt kapnak...

(Esküvő.) A pesti izraelita templom vasár- nap tömve volt dr. Löw Tóbiás kir. főügyési he- lyettes s Hirsch Emma k. a. esküvőjén...

(Eljegyzések.) Gr. Lónyay Menyhért fia, ifjabb gr. Lónyay Menyhért jegyet váltott For- gách Kálmán leányával Forgách Margit grófnővel...

(Gyöngyössy Mátai Laura asszony) e hó közepe táján Kassára megy vendégszere- pelni, hol a közönségnek mindig kitüntett ked- venceze volt.

(Reményi Ede) Kairóban az alkirály leá- nyának menegzője alkalmával hangversenyt rendezett és ezért az alkirály — mint írják — „mesés honoráriumban“ részesíté.

(Katonai ügynökség.) Benedek Gyula szab. áll. honvéd főhadnagy egy m. k. honvéd katonai ügynökkégnak Pesten felállítására engedélyt nyer- vén — irodáját Pesten ország-ut 8-ik szám alatt megnyitotta...

(Róssa Sándor halálát) jelenté több vidéki lap. A hírhedt rablóvezér azonban él, még pedig azon reményben, hogy a királyi kegyelmé- ből még valaha élve hagyja el a börtönt...

(Halálosok.) Kiss Ferencz, 1848-ki hon- véd alezredes, az utóbbi években pedig hadtani tanár a pesti egyetemen, Meránban febr. 1-én mellbajban elhunyt. — Serleghy Vilmos, 1848/49- diki honvédorvos, utóbb járási orvos, közelébb hunyt el Körösmezőn. — Bonyhádi Perczel Imre nyugalmazott királyi tanácsos, Perczel Bélának, a képviselőház alelnökének testvére, febr. 25-én huny el 68 éves korában. — Pets Vilmos vegyész febr. 22-én hunyt el 62 éves korában. — Fischer Üdön, köz- és váltó-őrkényvéd, képzett fiatal ember, Pécsen 29 éves korában meghalt.

(Igazitás.) Lapunk 7-ik számának „Iro- dalom“ rovatában a Magyar nyomdászat 400 éves jubilaumáról szóló közleményben tévedésből volt Heltai nyomdája említve, Hess Andrásé helyett, miután ez utóbbi nyomdájában készült 1473-ban az első nyomtatott könyv Magyarországon: az ugynevezett „Chronicon Budense.“

(Az Anker) 1873-ik év január havi üzletkimuta- tása. — E hóban a társulathoz benyújtott összesen 724 bevallás 1,078,529 frt biztosítandó összeggel, és pedig: 457 bevallás 762,860 frttal halálesetre, és 267 bevallás 315,669 frttal életesetre. Kiállítva lón 457 kötvény 353,992 frttal halálesetre, és 318 kötvény 624,305 frttal életesetre; összesen tehát 775 kötvény 978,565 frttal. A havi bevétel volt 122,989 frt haláleseti díj, és 107,575 frt betételekben, összesen: 230,564 frt. A társaság működése kezdetétől fogva halálesetekről kifizetett 4 613,656 frt, és az 1872-ik tudlési társulás (Associatio) eredménye 605,146 frt volt, mely összeg 732 tag közt aránylagosan felosztott.

Nemzeti színház.

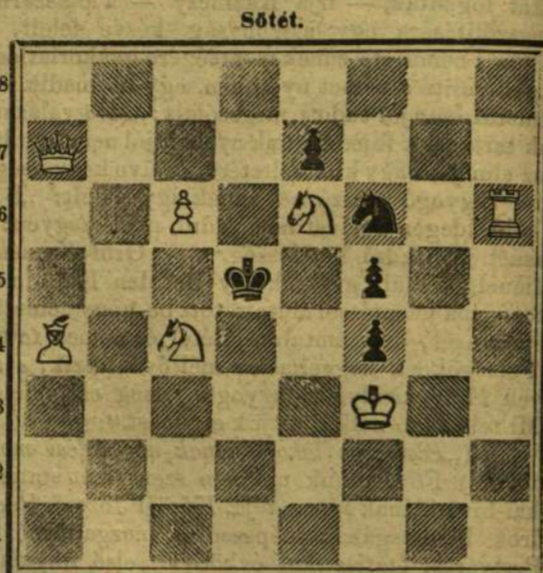
Péntek, febr. 21. „Báró és bankár.“ Eredeti szomorú- játék 3 felv. Irta Hugó Károly. Szombat, febr. 22. „Hunyadi László.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Erkel Ferencz. Vasárnap, febr. 23. „A stricke.“ Népszínmű 3 felv. Irta Szigligeti és Balázs S. Hétfő, febr. 24. „Babagas.“ Színmű 5 felv. Irta Sar- dou; ford. Deák Farkas. Kedd, febr. 25. „Fasut.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerz. Gounod. Szerda, febr. 26. „Szentiván-éjtdalom“ Színmű 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Arany János. Zenéjét szerz. Mendelssohn F. Csütörtök, febr. 27. „Rigoletto.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerz. Verdi.

Szerkesztői mondanivaló.

— O. L. „Ne adj nekem“ stb. Sajnáljuk, de ezekről sem lehet mást mondanunk. A mi szempontjaink mások, mint az említett lapoké. — Pest. Z. Sem a fordítást, sem az eredetit nem használhatjuk. Az ígéretek néve csak annyit, hogy addig ne küldjön többet, míg ilyen sorokat ír: „Töle pedig hoz könygyöngy.“ — Ipolyagh. F. J. A kérdezett jéggyártó gépek árulása helyéről nincs tudomásunk. — Eger K. B. A küldötteket felhasználjuk. — B. F. Bred. B. G. Az „Egy gondolat“ gondolatnak még csak megjárta, de versnek — már a más. — Szeged. S. A. Az igazítást megtettük. Az alkalmi szemponthoz mért történeti közleményt szivesen vesszük.

SAKKJÁTÉK.

692-ik sz. f. — Goebtől (Strassburgban.)

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

A 687-ik számú feladvány megfejtése. (Pap Dezsőtől Miskolczon.)

- VII. Söt. 1. Va1-a8 Kd3-e2:(a) 2. Va8-e4 Ke2-f2 3. Fe8-e1 mat. VII. a. Söt. 1. Kd3-e3 (b) 2. Bh1-h3 Ke3-e2:-f2 3. Va8-f3 mat. VII. c. Söt. 1. Kd3-e2 (c) 2. Bh1-cl Ke2-b3 (d) 3. He2-d4 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolczon: Czenhe József. — Gelsen: Glesinger Zaigmond. — Szalmadrot: Vas János. — Újfalun: Farkas Ferencz. — Sárospatakon: Gévez Károly. — Kecskemén: Galambos László. — A pesti sakk-kör.

Nyilt-tér.

Azienda Assicuratrice.

Intézetünk t. cz. biztosított közönsége értesít- tetik, hogy az 1873. évre az évdíj után 29^{1/2} nyeremenyosztalék esik, mely alólt képviselőség pénztáránál (Pest, belvány-utca 8-ik szám, 1-ső emelet) mindenkor felvehető. Az Azienda Assicuratrice magyarországi képviselősege Lichtenberger. Thaly.

TARTALOM.

Gróf Szapáry Gyula (arckép). — Hübele Balázs. — A leánygyermek nevelése (vége). — Stanley utazása Livingstone fölkérésére, III. (képpel). — A „Northfleet“ el- süllyedése (képpel). — Petőfi családias költeményei, II. — Egy magyar tengerész naplóképpel, V. — Bessmer új ta- lálmányu hájótérme (három képpel). — Egyveleg. — Tar- haz: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondaní- való. — Sakkjáték. — Nyilt-tér. — Heti-naptár. Felelős szerkesztő Nagy Miklós (L. magyar-utca 21. sz.)

Buda-Pest, márczius 9-én 1873.

Elfizetési feltételek: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr. Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer használt petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri igtatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bécsben: Ooppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haussenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 3. — Bélyegdíj, külön minden igtatás után 30 krajczár.

A spanyol köztársasági kormány elnöke.

A három latin fajban megvan az a kö- zösség, mely őket a föld minden egyéb népétől megkülönbözteti, hogy bennük van a legtöbb élet, ők csinálják a legtöbb tör- ténetet. Más népek vagy egyáltalán nem szer- retnek sokat gondolkozni, mint például jobbadán a keleti népek, vagy ha az elmélet iránt különös hajlammal bírnak, nehézsé- gekkel teszi őket a tépelődés, mint egyebek közt az angolokat és németeket. Eleven, legesebebb gondolkozási képesség és lázas cselekvésvágy a latin fajokban egyesül csu- pán, s egyiknek-egyiknek története annyi dolgot ad Kliónak egy évtized alatt, mint a tespedő, szentve- len Ázsiáé egy némely félszázad alatt.

Majdnem az a különbség köztük és a többi népek közt, mint a játszó színészek és a néző, hallgató, helylyel-közrel tapsoló közönség közt, mely- nek egy-egy csoportja olykor aztán szintén megkívánja a világot jelképező deszkákon való szereplés dicsőségét, és föllép maga is nagy ritkán, mint műkedvelő.

A hasonlatot tovább fűzve, úgy tetszik, mintha még a kü- lönböző szerepköröket is meg lehetne különböztetni a három fő szereplő egyénisége szerint. Az olasz a szerelmes, a spa- nyol a cselszövő, a francia a hős.

E szerföltti lázas tevé- kenység századokon át, és még ki tudja meddig, legérdekesebb egyéniségekként tünteti föl a latin fajokat, s cselekvéseik még mindig irányadókul te- kinthetők a többi népekre, melyek az ő fölsőbbégüket önkéntelen elismerik.

A mint egykor a művészet és tudományosság terén, úgy az utóbbi században a társadalmi és poli- tikai alakulás terén gyakorolják hatásukat, kezdeményezéseikkel. Mig a német és angol csak száraz elméleteket állítanak föl és köny- veiket írnak a demokrácia, aristokrácia, monarchia és republikánizmus előnyeiről

és hátrányairól, addig ők azt azonnal tetleg és is kísérik. Elesnek meg fölkelnek, ku- darcot, majd meg dicsőséget aratnak, de büszke önérzettel mondhatják, hogy buká- saikban is megvan a tanulság haszna, és voltaképen még a mi visszaesésnek látszik is, haladásnak vehető az emberiség, illetőleg világrészünk történelmében. Ezen szempontból tekintve a legújabb spanyol fordulatot is, akár tartós az ott be- állt változás, akár csak rövid átmenet, min- denesetre érdekes és fontos az reánk nézve. Eszünkbe jut az a híres vezér, a ki nem

FIGUERAS ESTANISLAO.

kitartása jutalmat arato.t és végre le is győzte azt. A köztársaságot majd itt, majd amott leveri Európában a régibb gyökerű monarchia, de a körülmény, hogy időnként ismét fölemeli fejét, és nem enged, azt engedi sejtünk, hogy elvégre mégis ez új esz- ményé a jövő, s addig harcol, nem törődve az időnkénti vereségekkel, míg a monarchia minden fegyverét elszedi, eltanulja a vele való vívást, és végre legyűri az elavult rendszert, leteríti az elaggott óriást.

E küzdelemben szerencsés tényezőként szerepel ama vérrokonság, mely a három latin fajban az együttesség ér- zését mintegy önkéntelen föl- kelti. A mint az egyik a közt-ársasági népszerűt zászlóját kitiitja, a másik kettőben ösz- tönyszerűleg föltámad a gon- dolat, hogy ebben neki is kö- vetni kellene. Ez a hajlam a köz- társasági kormányalak meg- alapítása iránt viszont a többi hatalmakat inti együttességre a három latin fajjal szemben, s ennek tudata csak nagyobbítja közöttük a szövetekezés termé- szetes szükségének érzetét. És ha Olaszország e perczen türi a monarchiát, az csak onnan van, mert oly királya van, kit népe maga is köztársasági ér- zelműnek tart, s ki csak azért viseli a koronát, mert a nem- zeti egység megőrzésére ezt egyelőre szilárdabb kapocsnak tekinti, de különben a rendszer máris annyira a népuralomra van fektetve, hogy ugy szólnán csak a czimben van a külön- ség. És már ez is nagy haladás, és akármit mondjanak is a latin fajoknak a köztársasági kormányalakkal nem egyező erkölcsi egyéniségéről, annyi tény, hogy a köztársaság min- denekelőtt az általános mű- veltség egy bizonyos magas színvonalát föltételezi, és a latin fajok azok, melyek e színvonalat legelőbb elérték, annál fogva ha természetesnek látszhatik is, hogy a ke- gyelemdíjés majd a többi — német, angol s szláv — fajok adandják meg a monar-

HETI-NAPTÁR table with columns for days of the week, religious observances (Katholikus és protestáns naptár, Gőrg-ország naptár, Izraeliták naptára), and dates for the month of March (Márcz. 6) and April (Adar Ro.).

chiának, de az kétségtelen, hogy a kezdeményezés, sőt az eldöntés dicsősége mégis a latin fajoké marad. S ha Spanyolország általában kevesebb részt igényelhet magának eme dicsőségből, az nem a népfaj tehetségeinek hiányából következik, hanem abból, hogy a spanyol nép az inquisitív kényuralom százados folyama alatt a közmívelődésben nemcsak hogy előre nem haladt, hanem egyenesen visszaesett s az európai népektől elmaradt. A régi híres spanyol tanodák nagy épületei, tágas termei, pompás ékítményekkel díszített padjai mai nap nagy részt üresen állnak; a püspökök pedig a kor követelményeit meg se közelítik.

A mi a jelen hirtelen fordulatot s annak élére helyezett egyéniséget illeti, kinek arcaképét ezennel bemutatjuk, Spanyolország sok minden baja mellett is, kedvező jelnek tűnik föl mindenekelőtt, hogy az nem egy kalandor katoná, kit az elnöki polcz a katonaság felhasználásával a nagy napoleoni pályafutás kisserü és nevésségesen végződhető utánzására csiklandhatna, s nem is egy kétes elvű politikai szereplő, hanem egy határozott köztársasági érzületű polgár egyéniség.

Figueras Estanislao ügyvéd volt; mint barátja Castellar hatalmas szónok, de szocialista hajlamai dacára sem ábrándos politikus. Eseménye nem a merev egységbe szorító centralisatio, hanem a tartományok szövetségéből álló foederatív köztársaság. Mint a köztársasági párt egyik legkiválóbb tagja, többször fölszólat a spanyol kortesben, s nem csupán a köztársaság érdekében hangoztatta szavát, hanem mindenkor érelyesen pártolta az oly lépéseket, melyek a spanyol nemzet politikai erkölcsiségének szilárdítására voltak irányozva. S most hogy Amadé király lemondását a kortes egyhangulag elfogadta, s febr. 11-én a nemzetgyűlés átvette az államhatalmat, s 258 szóval 32 ellenében kimondta a köztársaságot: világosan látszik, hogy itt nem csupán egy párt, hanem egyesült pártok akciójáról van szó. Ez egyesült pártok 244 szóval választották Figuerast kormányelnökké; febr. 24-én pedig a kormány újra alkotásakor is megerősíték az állásában. Ez alkalommal tartott program-beszédében kiemelte, hogy még mikor mint az ellenzék tagja működött, akkor is azt hitte s hiszi most is, hogy állandó köztársaságot csak magára a régi republikánusok pártja nem alapíthat; épen ezért a mostani kormánynak minden hazafias párt támogatására szüksége van.

„A kormány semmi esetre sem fog pártpolitikát követni, — folytatá; — politikája széles alapon nyugvó, nemes és méltányos lesz. E politika be fogja bizonyítani, hogy előtünk, mint Jézus Krisztusnak a szőlőről mondott híres példabeszédében, érdemesek azok is, kik későre és azok is, kik jókor érkeztek.

„Nagy elismeréssel vettük azon áldozatokat, melyeket a progressista és a radikális párt hozott, hogy megalkossa a monarchiában a szabadságot, melyet annyira imádozt. Mi örömmel fogadjuk és hűvel keressük a progressisták támogatását, kik ily nagy áldozatot hoztak a haza oltárára.

„Uram, ha minden párt gyámolítani fog minket, azt hiszem, örökre megszüntetjük az összeesküvésű fondorlatok korszakát Spanyolországban, hol annyi konspirátort és oly kevés polgárt látunk. Ma már van egy legfőbb törvényszékünk, mely alkalmas arra, hogy mindent békében megoldjon: értem az általános szavazat-jogot.

„A mi minket illet, mi első kötelességünknek ismerjük: fenntartani a szabadságot a közelebbi és minden más választások alatt, míg e székeken fogunk helyet foglalni.“

Igy nyilatkozott az új köztársaság elnöke. S már az a körülmény, hogy általán a

köztársasági elv szilárd hívei és a Castellar csoportjához tartozó legbecsületesebb magán jellemű polgár egyének kezébe jutott a hatalom, arra mutat, hogy ezuttal nem egy szerencsés kivált államcsínyvel, de a köztársasági párt természetes fölülkerekedésével állunk szemben. A spanyol állapotok ugyan igen zavarosak még mindig, és a papok és monarchista tábornokok cselzvénye, a külföldi monarchicus hatalmak nyomása még sok bajt okozhat, de másfelől, ha megdölgük, hogy oly aránylag rokonszenves és alkotmányos hajlamú egyéniség, mint Amadé, sem birt a trónon megállani, nem egy könnyen képzelhető a királyság föllállításának közel lehetősége sem. És miután a régóta háborgó ország nyugalma csak a köztársasági kormányalakalatt remélhető, annál fogva őszintén ohajtjuk annak a tartósság és a végleges megállapodás üdvös dicsőségét.

A v é n d á d é.

Hej mi az itt, ház vagy kunyhó
Vagy csak olyan vakantúrás?
Gyöngye vályogoldalának
Elég volna egy-két rágás.
Szerteszét áll a födele,
Mint a bolond ember haja,
Rókalyuk az ablak, ajtó;
Kunyhó biz ez, cigánykunyhó —
Hanem azért nem addig a!

Tekintetes, méltóságos —
Ne izéljen most az egyszer,
Húzza lejjebb a pipáját
Mindenféle mesterember;
S a mi nincsen az anyré,
Hagyja abba, — hagyja békén:
De ne bántsa ám a gazdát,
Ne gucsmolja ringyét-rongyát
Árokparton, faluvégén.

Hej vén Zsiga, öreg dáde
Azért, hogy most úgy ülsz lomhán
Sürgő-forgó házpedék közt,
A tüzhelynél elguggolván;
S a tüzőn, mely szemed marja,
Annyi nézni valód akad,
Hogy a mi lát, sajnál minden:
Nem voltál te mindig ilyen
Semmi haszna, ágról szakadt.

Jobb időkben — s nem oly régen! —
Dehogy voltál, dehogy voltál;
Mint valami bárony mentén
Az ezüstgomb egy ragyogtál.
Egy fölország vigadott, sirt
Édes hangján hegedüdnek,
Hurjairól egyre-másra,
Mint töről a gölya, szárcsa, —
Szobbnél szebb nóták repültek.

Hogy hallgattak, hogy ujrátak,
S te mily büszke, hetyke lettél;
Hogy meghánytad fejed, vállad,
Mikor neki tüzesedtél.
Aztán húztad kivirradtig
S ök daloltak, tánczolának;
S egy nap — mintha csak ma volna! —
Ugy rohantak indulóra
A csatának, — a halálának.

... Ácsi *) Zsigal... vége annak.
Hír, dicsőség s minden elhagy;
Nem hallod már: „hogy volt, hogy volt!“
Nem, nem hallod — hisz siket vagy.
Nagy-Sarlónál egy ágyúhang
Szegény dáde fülebe rúgott;
Azt se hallod, azt se midőn
Kedves régi hegedűdön
Pattognak a régi húrok.

Darmay Viktor.

*) A cigányoknak szokták mondani, s annyit tesz, hogy: megállj, ne húzd.

Az efezusi nő.

(Keleti monda.)

A mint Salamon, Szabah királynőjével, Balkiszszal egybekelt, meg akará őt ajándékozni egy tollas ágyúval, melyhez az ég minden madarait, meg akarta adóztatni, mert Salomont, mint mindenki jól tudja, az állatok mint urokat úgy tisztelték.

A pacsirta hivatott meg először is, és a midőn urát üdvözlé, így szóla hozzát:

— Uram s parancsnokom, mit kívánsz tőlem?
— Tolladra vanszükségem, — felele Salamon.
— Uram, tevé hozzá a pacsirta, én gyöngye s erőtelen vagyok, tollaim nélkül sem a hideget, sem a meleget el nem győzöm. Könnyűülj rajtam! Különben az ur háza előtti porban kell fetrengezem ide s tova, azután nálad kell magamat leráznom s házatad bemocskolnám.

Salamon megdöbbent, és a pacsirtát szabadon bocsátá; azonban, mivel tollas ágyúval nem akart fölhagyni, megbizta a bubos bankát a madarak csausát,*) hogy minden szárnyas állatot trónterembe hajtson. A mint a föld minden madarai összegyűltek, előidézte elsőbbsen is a hollót és a verebet, hogy adják neki tollaikát. Szabadkozó feleleteikre összekötötté lábaikat, és csak ezen időtől fogva tud e két madár összevont lábbal ugrádozni, a helyett, hogy mint a többi madarak egyik lábokkal előre lépnek. Hanem ezután a mint Salamon a kérdést előterjesztette, az egész madársereg egy akarattal kijelenté, hogy toll nélkül élni lehetetlen.

Salamon tehát végre a sasoz fordult.

— Hát te, — szóla hozzá, — te is megtagadod tőlem tolladat?

— Uram! — vizsonzá a sas, — Isten engem minden madár között a legnemesebbnek teremtett; ha tollamat elveszítetem, úgy én a legnagyobb vagyok.

— Mind igaz és jó, — szóla a nagy király, — de mégis valami módon tollas ágyát kell teremtenem.

— Kinek? — kérde a sas.

— Nőmnek, Balkiszznak.

— Uram, király! egy nő miatt akarsz engemet megfosztani, egy asszony miatt, a földön a legcsalább, legállhatatlanabb, leghütlenebb teremtmény miatt?

— Honnan vetted e ferde véleményt a nőkről? — kérde a király.

— Uram! — volt a válasz, — ha méltóztatol kihallgatni, tőlem megtanulhatod ismerni az asszonyi nemet.

— Beszélj, — vágott közbe Salamon, — te pedig banka csinálj csendet, mert az első madárnak, mely csak meg is piszeszen, minden könyörület nélkül kitépetem tollait.

A sas tehát beszédét következőleg kezdé:

— Tudod Uram! hogy a madaraknak sem csőrök, sem élestáruk nincsen, ők se nem vetnek, se nem aratnak, hanem majd ide, majd oda repülnek, hogy táplálékait a földön megkereshessék. Egyszer nagy éhség lőn, a madarak sehol sem találhattak többé tápszert, és nem tudták hova fordulni, hogy az éhhaláltól meneküljenek. Ekkor hallottak valamit egy áldott országról, hol felesleges bőségben van az élelemser; abban állapodtak tehát meg, hogy oda egy követséget küldenek, és mivel én még akkor teljes ifju erőben voltam, fölajánlottam magamat követül, és ajánlatom egyhangulag el is fogadtattam. Utra keltem, és több napi folytonos repülés után megállottam egy város felett, melyben egy gazdag előkelő lakos lakodalmát tartá. Minden utca ki volt világítva, és az ország valamennyi szembefényvesztője és ezermestere a lakodalmás házába gyűlt; lebecsátoztam tehát a házfedélre s egy revzenben**) huztam meg magamat, honnan úgy a még üres lakodalmaházba, mint a vendégekkel megtelt udvarra letekintettem, és elhatároztam, hogy az éjet itt töltöm. Itt zavartalanul kipihenhettem magamat, mert a nagy tömeg egész figyelme épen egy szemfényvesztőre volt függesztve, kinek büvészi mutatványai közül csak egyet akarok előttem elbeszélni legbölcsebb király, mely a lakodalmi vendégséget majdnem a civódásba keverte.

A csodált szemfényvesztő, többféle művészi mutatványai között, bele fújt egy kürtbe s azonnal egy tarisznya ereszkedik le az égből, a melyből egy zöld emberke ugrott elő, az udvar egyik

végétől a másikig egy kötelet feszített ki s azon elkezdett táncolni. Mialatt azonban mindenki a magasba nézett s mindenki a tánczoló zöld emberke felé fordítá figyelmét, átváltozott az udvar, hol a táncz volt, egy nagy fás, virágos, gyümölcsös, patakos és szökőkutas gyönyörű szép kertté. Az ifju férj, ki az egész napi ünnevelés miatt igen át volt melege, egy kis patakvizéből, mely épen lábainál összegözegett, egy ital vizet merített, és megmosá homlokát és szemét. És ime azonnal egy nagy városba képzelte magát átvárásolva, hol mindenki szakál nélkül járt-kelt. Ó nagy fekete szakálával magára vont mindenkiné a figyelmét, és néhány rendőrszolgának csak nagy fáradságba került, őt a körülötte tologó néptömeg közül előteremteni és város főnöke elébe vinni. Ez azonnal levágatta szakálát, azután barátságosan üdvözlé, s kérdé tőle, hogy nőtelen-e még? Az ifju férj, ki szemfényvesztő büvészsége következtében a valót elfelejté, tagadót válasz adott. A város főnöke erre szóla: „Itt egy házveszlándó férfi sem tartózkodhat asszony nélkül; ha hosszasan akarsz itt tartózkodni, úgy kövesd szolgálmat a fürdő helyiséghez, ott van egy zöld fürdőház, mind két nemű kis gyermekkel tele; mellette van egy szűrkés, az elaggotaké; ezzel áttellenben egy vörös, hova fiatal özvegyek járnak; néhány lépéssel tovább egy fekete, a melyben csak vén asszonyok fürödnek; és végre egy fehér a felsérdült hajdonok számára. Te mivel még elég ifju vagy, semmi esetre se lesz kedved nőt a fekete fürdő házból választani, tehát várakozzá naplementéig a vörös vagy fehér fürdőház kapujáelött kövesd azután a hajdonat vagy özvegyet, ki neked leginkább tetszik, az ő lakába, s annak azonnal a tiednek kell lenni.“

Az ifju férj tehát elkísértette magát a város főnökének szolgálja által a fehér fürdőházhoz, és mihelyest a Müezzin *) az esteli imára elhívtá, megnyitá a fürdőház ajtaját, és egy csapat ifju hajdonat jött onnan ki, de mivel mind levalának fátyolozva, az idegen követé azt, ki őt szép természetével és a fátyol alól ragyogó szemével leginkább vonzotta, és pedig igen elégtől volt választásával, a mint a tizenkét éves leánya őt a városbíró házába vezeté, kinek épen a leánya volt. A városbíró azonnal nagy vacsorát készített, barátait és rokonoit mind elhívta, a legjobb borokat hozatta elő, a melyekből — vélte — még az ifju férj is, ámbár kegyes műzülman volt, inni fog, mivel, ugymond, oly országban van, hová Mohamed tiltó parancsai el nem érnek. A szokatlan ital aztán úgy megzavará az ifju elméjét, hogy a mint jegyese magát előtte lefátylázá ekként kiáltott fel: „Álláha esküszöm! még szebb, mint az én nőm!“

Mihelyest azonban a városbíró és leánya e szavakat hallák, hazugnak és csalónak neveztek őt, a köztérre vezették és Mukörr-nek **) állították ki. Az ifju férj, ki ily gúnyüzést nem akart eltűrni, az elsőt, ki felé közegett, arcuzl ité. . . . Azonnal ismét a kertben termett, és a pof a mellette ülő apóst érte. Ez hevesen felugrott és a sérelmet viszonozni akará. Erre az ifju, a ki mintha egy alomból ocsult volna fel, elbeszélé neki, hogy mi történt vele azóta, a mióta az előtte folyó patakából megmosdott. Apósa, hogy e csodás elbeszélés felől meggyőződőlék, szintén megmosdott ugyan abban a patakban, s vejevel ugyanazon sorban osztozott, és egy arczultással, melyet neki nyujtott, a varázsvilágából ő is a valódiság hazájába ocsult föl.

A jelenlevő vendégek mind hangos kacajra fakadtak és az ügyes varázslót arannyal és ezüstemel halmozák el. Emez ujjal a kürtbe fújt, a kert az előbbi udvarrá változott át, a zöld emberke pedig ismét a tarisznyába osont vissza és eltűnt. Több hasonló művészi mutatványok után a vacsora feladatott, s engem az én legnagyobb örömömre, a háziur észrevett s nekem egy szolgától mindenféle étkeket küldött az állványra. Vacsora után elhagyá a főlegény a férj társaságot, kik még sokáig táncz és dal között mulattak és elvonult a nők termébe, melyet azonnal minden nő elhagyott, hogy az ifju házaspárt magukra hagyják.

A mint az ifju nejevel egyedül maradt s őt átölelni akará, emez magától elutasítá. „Mit jelent ez a szeszélyesség? — kérde az elbámult férj. Az asszony vizsonzá:

„Mielőtt magamat mint nőd átadnám, hozzád

való tulajdon szeretetémetre, kardodra s koránra kell megesküdöd, hogy ha én előttem halok meg, utánam senkit nélkül nem veszesz többé, részemről én is esküvel pecsétlem, hogy ha te halsz előbb, én soha egy férjhez sem közeledek többé.“ Az ifju férj szivesen bele egyezett abba, a mit neje követelt. A szőnyegre teríté felső ruháját neje eleibe, ki lábait keresztbe téve a földön előtte ült, imádkozott, homlokát neje ruhája szélére hajtá le, majd a kardot és a koránt, neje és ő maga közé téve, a hova az ima alatt homlokát hajtá le, és mind a ketten örök hűséget esküdtek. A mint ez megvolt, csak akkor közeledhetett a férj nejehez. Következő reggel ismét megjelentek a fiatal házaspár barátai és rokoni, a lakodalmas háznál egy kis reggelire. Én, mivel helyemről el nem mozdultam, az ifju férj is megpillantott, és nekem ennem, innom adott. A mint jól laktam, hálát adtam Alláhnak és utra keltem, míg végre azon országba értem, melyről bőség híre hozzánk eljuttott volt. Én bejártam egyik végétől a másikig s úgy találtam, hogy zöld legelővel és vetéssel van megáldva, sok patak és folyó metszi keresztül-kasul; azután ismét utra keltem, hogy amit láttam, hírül adjam. A mint ismét keresztül mentem a városban, a hol a lakodalmában voltam, eszembe jutott az ifju férju vendégzeretete, és gondolám magamban: mégis megállok, hogy lássam, hogyan megyen dolga az én gazdámnak. Lebecsátoztam tehát ismét háza tetejére és megint, mint a multkor, a revzenben foglalték helyet. Ekkor megpillantottam házigazdám holttestét; a szoba közepén volt élelennél kinyújtózta, özvegye erősen átölelvé tartá és szivszakadva jajveszékelt. Hihetetlen fáradságba került a hullától elvonni, a mint a temetés ideje megérkezett. Mivel engem senki sem vett észre, elhatároztam, hogy itt maradok, a férfit a temető helyig kikisérni: ezt azért is meg kellett tennem, mert kenyérral-sóval lekötöztem, mikor vendége voltam, és bár semmi zajt sem ütöttem, mégis igen fájt nekem ez a vesztettség.

A nap a temetési készülődésben telt el s csak este felé indult meg a gyászmenet. Ekkor förléptem és haladtam a hely felé, hova a holttestet letették, és míg a sir száját igazgatták, egy közel levő fára telepedtem le. A mint a holttestet, a halottvivő rudról levekelt, hogy azt a sírba helyezték, az özvegy nő, ki az egész uton át föl nem hagyott jajveszékéléssel, a holt testre rogyott, és keservesen zokoga, hogy férjével együtt sírba akar temetkezni. Nagy fáradsággal tudták visszartartani, míg a sír száját befedték; ekkor mindenki a városba tért vissza, csak az ifju özvegy nem akart, minden kérés dacára sem, távozni, hanem az egész éjet férje sírjánál akarta átvirasztani. A mély fájdalomtól meghatva, kötelességemnek tartottam az éjet közelében átvirasztani, hogy őrizsem az éj homályában. Mielőtt azonban az éj sötétsége leereszkedett volna, arra jött egy kitünő szépségű férfi, ki egyenesen a megzomorodott fiatal özvegy felé tartott és köszönté őt. A nő bánatos hanggal fogadá köszöntését. „Szép hölgy! — kérde az idegen, — mit keres ilyen időtáiban e rémes helyen?“ — „Ah! tehát ön nem tudja mily rettenetes vesztettség ért engem? Volt egy imádott férjem, a kinek örök hűséget esküdtem; e férj nem él többé s a föld, a hol épen állok, takarja földi maradványait. Sírba akartam vele szállani, de a kegyetlenek visszatartottak; de nem fog nekik többé sikerülni, hogy engem e helyről elvigyenek.“

„Ez az imádott férj volt csak az egyedüli férju, a ki szerelmét úgy megérdemlé?“ — szólt hozzá az idegen. — „Tehát nincs-e és világon több oly jó és oly gazdag férju, mint ő volt?“ A nő rávett szeméit és őt szebbnek találá, mint a meghaltat, de mégis szőnyegzete nem engedé meg, hogy neki rögtön válaszoljon.

„Akar nőm lenni?“ — kérde ujjal az idegen. Az özvegy nő reá gyöngéd tekintetet vete, de mégis nem volt elég ereje, hogy érzésének szavakat adjon. „Akar nőm lenni?“ — kérde harmadszor is az idegen édes csengő hangon, mely az özvegy nő szívet áthatá. „Menjünk tehát a városba.“ — „És miért?“ — szóla a nő, — inkább várjuk be itt a nap felkeltését.“ — „En, — szóla az idegen, — nem tölthetem az éjet e sírok között, mert egy tolvajt kell őriznem, ki az akasztófán függ. Ha itt maradok, úgy el találják lopni az akasztófáról és holnap én függhetek az ő helyén.“

„Ha nincs más okod a távozásra — szól az özvegy nő, — úgy maradhatsz, ha ellopják az akasztottat, majd kivesszük ennek a boldogtalannak, a kit ma temettünk el, hulláját a sírból, és fölfüggesztéd a tolvaj helyére.“

*) Müezzin, arab szó = lármázó, kiáltnok, imára hívó.

**) Mukörr arab szó = vezekelő. E pellengérré állítás úgy szokott történni, hogy a kiállítottak fejére egy nagy sült lepény alakú süteményt tettek, az arra menők mind tőrtek és ettek belőle, a megmaradtat pedig a vezekelő szemé közé vetették. — V. D.

„Csakhogy ez lehetetlen, — válaszolá az idegen, — mert az én tolvajomnak egyik keze el volt vágva és csak egyik szemem volt meg a csalást észrevénné.“

„Tudod, én ugyan neked nem akarok tanácsot adni, — tevé hozzá az özvegy nő mosolygva, — levágjuk a megholtak egyik kezét s egyik szemét kivágjuk és úgy senki se fog rá ismerni.“

„Ez az eskü, melyet megholt férjednek esküvél?“ — kiálta az idegen, oly dörgő hangon, hogy a megholtak sírjaikban megfordultak, és azt hitték, hogy az Ur harsónja hangzik ítéletre. — „Tud meg hűtelen, hogy ki vagyok. Alláh esküje az, ki veled e pillanatban beszél, a szent eskü, melyet te oly hitezzelgőleg megszegtél; de bosszúállásom közzel van.“ — Ezen szavak után előránta egy nagy yatagánt övedzőjéből és a hátlen nőt irgalom nélkül összevagdosa férje sírján.

A sas, a mint elbeszélését bevégzé, héber szavakkal még hozzá téve: lammed khól minahed. (Ezen egyből ismerd meg valamennyit.)

Salamon király pedig rövid megfontolás után fölhangzott tollas ágyúval, és ismét szabadon bocsátá minden madarat.

Közlö: Vincze Dániel.

Darwin legujabb munkája.

(„A kedélyhangulatok kifejtése az embernél és az állatoknál.“)

E műben Darwin már 1838-ban megkezdett, azonban tuzetesében csak 1867-től fogva tárgyalt tanulmányait tette közzé; ugyanis ez évben bocsátotta ki tizenhat kérdés tartalmazó íveit a legkülönfélébb vidékeken és világrészekben lakó tudósokhoz, hogy azokra közvetlen tapasztalataik után feleljenek. Az ilyen mű munka sok nehézséggel jár; el kellett választani az embernek elajátított kifejezőmódját a veszületetekétől s ez leginkább az által sikerült, hogy a vad népek, a gyermekeket, az örülteket, sőt némely tekintetben az állatok is számításba vette, hogy általában érvényű törvényre juthasson. Végre Duchenne-nek a galvanizmuson alapuló kísérleteit is felhasználta, melyek abban állnak, hogy ha két galvanizált pálczával az arcot különféle helyeken megérintjük, az izmok összehúzódása által önkéntelenül különféle lelki állapotokat visszautkrözölakot ölt.

Darwin tanulmányainak eredménye három elyben összpontosul, melyeket megkísérünk rövidre szabva előadni.

Az első elv: a *cselszerű társulati szokások elve*. Az ember ugyanis a lélek hangulatának az érzéseinek, a kívánalmak kifejtésére bizonyos összetett cselekedeteket használ, melyek azokat megkönynyitik vagy kielégítik. Ezek a kifejezések nagy részt lassanként egyesültek a lelki állapotokkal és akarat-erővel el is nyomhatók, noha az izmok azok, melyeknek az emberi akarat legkevésbé lehet ellenőrzője. E mozgások, kifejezések bizonyos lelki állapotok között egykor közvetlen vagy közvetett hasznót hajthattak, azonban a szokás által a mai napig is fennmaradtak és az egykoriakhoz hasonló állapotok színészére szolgálnak.

A szokás hatalma megmérhetetlen. A legbonnyolultabb és legnehezebb mozgásokat is idővel minden legcsekélyebb erőködés és öntudatunk oda fordítása nélkül vihethük végre. A szokások e tulajdonát, mely szerint a bonnyolult mozgásokat ennyire megkönnyítik, az élettanaok akkép magyarázzák meg: hogy az idegszálak vezető képessége az izgatás gyakoriságával kifejlődik. De e hajlam némely szokások iránt örökölhető is. Így pl. némely lónak már öröklött tulajdonsága, hogy ügetve vagy futva jár. A galambok egyes fajainak felismerető és egymástól eltérő repüléské van. Különösen pedig igen szembeszökőleg láthatjuk ezt a galambfarkú pödörnye vagy dúka név alatt ismeretes lenél, mely alkotmánykor kertjeikben virágról virágra röpdös sajátzerü rezgő mozgással és hosszú pödörnyét a legügyesebben dugja egyik virág kelyhéből a másikba; pedig senki sem látta, hogy e nehéz földatást valaha tanulta volna.

Az ember ha elcsik, önkéntelenül terjeszti előre kezeit, s még akkor is, ha puha pamlagra esünk, nehéz magunkat a mozgástól visszatartóztatunk. Ha szobánktól kilépünk, mintegy önkéntelenül huzzuk föl keztyűinket; ez igen egyszerű mütetnek látszik, de a kinek gyermekekkel volt dolga, tudja, hogy épen nem az.

A közönséges ember elfeledkezve magáról, gyakran a fejét vakarja, más meg a szemét „dör-

zöldi, ha zavarba jő, vagy pedig köhint; szóval ugy cselekszik, mintha az illető helyen valami kellemetlen érzést érezne.

Ha valamely nyilvánított nézetet hevesen visszautasítunk, szemünket behunyjuk vagy arcunkat elfordítjuk; ellenkezőleg ha valamely tételt elfogadunk, fejünkkel igenlően biccentünk és szemünket jótévedően kiterjesztjük. Ez utóbbi esetben úgy teszünk, mintha a dolgot tisztán látnók; az előbbiben, mintha nem látnók vagy nem akarnók látni. Ha valamely tárgyra gyorsan oda tekintünk vagy körülnézünk, szemünk pilláját főlhuzzuk, hogy szemünk készen, egész nyitva legyenek. Ha valami nem jut eszünkbe bizonyos

Reflex működések alatt a szó szoros értelmében valamely kerületi ideg fölizgatásának következményét értjük, mely a reá történt behatást bizonyos idegsejtekkel közli és ezek ismét bizonyos izmokat vagy mirigyeket keltenek tevékenységre; és mindez részünkről minden érzés vagy öntudat nélkül történik, habár az érzés vagy az öntudat gyakran követi is. Köhögés és tüszszentés például a reflex működésekre. Hogy ily működések csakugyan az akarat hozzájárulása nélkül történnek, annak bizonyítására a következő kísérlet szolgálhat: Ha egy lefejezett béka czombjának belső felére egy csepp savat cseppentünk, akkor ezen cseppet lába felső felületével újra ledörzsöli.

közötti különbséget a csecsemőknél szembezőkölő föltalálhatjuk, így a többi között nem képesek az orrukot kifújni vagy torkukat a nyálkától megtisztítani. E működéseket tanulunk kell, és mégis a felnőtt korban majdnem oly könnyen hajtjuk végre, mint a reflex működéseket. Azon föltett akarattal, hogy valamely reflex működést visszünk végbe, annak meggátolására vezethet. Így Darwin fogadott tizenkét fiatal emberrel, hogy ha burnótot szippantanak is, még sem tudnak tüszszenteni, és csakugyan mind a tizenkettő elvesztette a fogadást. Ha a pilulák lenyelésénél figyelmünket oda irányozzuk, akkor igen nehezünkre fog esni azokat lenyelnünk.

Stanley afrikai utazásából: Találkozás dr. Livingstone-nal.

irányban fölfelé nézünk, mintha keresnénk ott valamit.

Vannak más cselekmények, melyeket mindnyáján bizonyos körülmények között, a szokástól függetlenül hajtunk végre és a melyek az utazás következményének vagy a vonzalom, rokonszenz bizonyos nemének látszanak lenni. Gyermekek, ha irni tanulnak, a toll mozgását nyelvükkel vagy ajkukkal nevetséges módon utánozzák. Ha egy nyilvánosan föllépő énekes rögtön elkezd hallgatni, hogy a hallgatóság nagy száma elkezd torkát közörsülni, mintha az is hinarba került volna.

Ide tartoznak még a reflex működések is.

Ha most e lábát levágjuk, akkor nem viheti végbe a cselekményt. Néhány sikertelen erőlködés után fölhagy a kísérlet ezen nemével, nyugtalannak tünik föl, mintha más mód után kutatna, míg végre a másik lábát veszi használatba és ekkép dörzsöli le a savat czombjáról. Ez esetben nemcsak az izmok összehúzódásával van dolgunk, hanem ösztönet és harmonikus összehúzódásokkal, melyek bizonyos egymásután szerint követik egymást valamely különös cél elérésére. Ugy tünik föl, mintha az értelem és akarat vezérelné a működéseket, holott annak szerve, a fő, rég eltávolított.

A reflex működések és az önkéntes mozgások

Némely reflex működések kezdetben önkéntesek lehetnek, de utóbb öröklés által az akarat hatalma alól kisiklottak. Valószínűleg a köhögés és tüszszentés is kezdetben a szokástól függtek. Vagy a fent említett esetben a békáról föltehető, hogy szokás által jutott annyira, hogy e cselekvényt utójjára az agy hozzájárulása nélkül is végrehajthatta.

Már az embernél láttunk több példát oly mozgásokra, melyek a lélek vagy test különféle állapotai al egyesülve, mai napság már czéltalanok, noha kezdetben hasznosak voltak és még most is bizonyos körülmények között azok lehetnek. Mielőtt a kutyák lefeküdnének, körben járnak és

fekhelyüket, ha mindjárt puszta padló vagy sima szőnyeg is az, lábukkal megkaparják, mintha a fűben vagy fövényben akarnának maguknak helyet vájni.

Ha két kutya kerül össze az utcán, a melyik a másikat előbb megpillantja, fejét lecsapja, lehunyászkodik, sőt sokszor egészen le is basal, mintha prédára leskelődne. A vadászkutyáknak azon sajátóságuk van, hogy ha valami figyelmüket különösen leköti, egyik első lábukat fölemelik, mintha már a következő ovatos lépésre készülének. Ugyancsak a kutyák nagyon szeretnek dögön henteregni és hátukat ahhoz dörzsölni.

A szopást a francziák idegek keltik föl, és ha ezen idegokat eltávolítjuk, az állat többé nem szopik. A tojásból kikelt csibék pedig hallásuk által serkentetnek az evésre; ha ujjunkkal a deszkára ütögetünk, melyen az eledel el van szórva, a csibék azonnal elkezdnek csipegetni.

A macska nem szereti, ha talpai nedvesek lesznek, valószínűleg azért, mert a száraz Egyiptomból került hozzánk.

(Folyt. követc.)

Stanley utazása Livingstone fölkeresésére.

IV.

Stanleyt és karavánját ott hagytuk el, midőn már alig 300 yard-nyira (augol rőf) voltak Ud-

zsidi városától s az onnan eléjükbe csődült népsokaság egészen körülvette őket. A tömegből egyszerre csak az angolul ejtett szavak vonták magukra Stanley figyelmét: „Good morning, sir!“ („Jó reggelt, uram!“) Stanley eltitkolhatatlan meglepetéssel keresé szemével az öt körülvevő fekete benszülöttek csoportja közt azt, ki Afrika belsejében angolul üdvözlé, s csakugyan föl is találta egy, még a többiekénél is feketébb, de élénk, vidám arcu férfi személyében, a ki hosszú fehér ingbe volt öltözve s gyapjas fején amerikai vászonból turbánt viselt. „Ki vagy, mi vagy?“ — kérde Stanley. — „Én Susi vagyok, dr. Livingstone szolgája“ — felelé az mosolyogva és vakító fehér fogait mutogatva. „Micsoda, hát dr. Livingstone itt van?“ — „Itt, uram!“ — „Bizonyosan tudod?“ — „Bizonyosan, egész bizonyosan uram. Hisz jöpen tőle jövök.“ — „Good morning, sir!“ — mondá egy másik hang. — „Nini, hát itt már mindenki tud angolul!“ — kiálta fel Stanley. „Én tudok, uram.“ — „Hát te ki vagy?“ — „Nevem Chumah, uram!“ — „Hogy van a doktor?“ — kérde Stanley. „Nem a legjobban, uram.“ — „Hol volt oly sokáig?“ — „Manuembában.“ — „Most már szalad,

Susi fiam, és mond meg a doktornak, hogy jö-vők!“ — „Igen, uram!“ — felelé Susi és ugy elfutott, mintha szemét vették volna.

„Susi néhány percz mulva visszajött“ — írja Stanley — „s nevémet kérdezé; elmondá a doktornak, hogy itt vagyok, de Livingstone sokkal inkább meg volt lepelve, hogy sem szavainak hitelet adott volna, s mikor Susitól nevémet után tuda-

Stanley afrikai utazásából: Megsebzett vadkan.

kozódott, ez természetesen zavarba jött, mert ő sem tudta.

„E közben az expedíció előcsapata, élén a kirangozival (kalauz), ki zászlóját magasán lobogtatá, megállott és Selim így szóló hozzám: „En már látom a doktort, uram. Milyen öreg! — szakála egészen ősz.“ — Mi mindent nem adtam

vert, de türköztetnem kellett magamat, ne hogy levonjon valamit fehér emberi méltóságomból az, hogy engem ily rendkívüli léleállapotban látnak, mit elárulni a komoly keleti tudvalevőleg szegénynek tartanak.“

„Tettem tehát annyit, a mennyit ily körülmények közt megengedhetőnek tartottam. A tömeget hátra tereltem s az utócsapatból előre hatolván, a sokaságtól képezett élő sétányon végig haladtam s egy csoport arab közt, kik félkört képeztek, egy ószszakálu fehér embert pillantottam meg. A mint lassan feléje közeledtem, azonnal észrevettem, hogy arca egészen halvány és fáradt kinézésű volt; vörös gyapot kabátot s fején színe hagytott arany paszomántos tengerészpikát viselt. Oly szívesen a nyakába borultam volna, de őszintén megvallva szégyeltem e műveletlen durva nép előtt, mely magaviseletemet minden bizonynyal gyávaaságnak bélyegzi vala, — meg aztán arról sem voltam egészen bizonyos, hogy ő, mint komoly, hidegvérű angol, mikéant fogadta volna rohamos föllépésemet. Így hát nem volt egyéb mit tennem, minthogy határozott léptekkel hozzá mentem s kalauzomat levéve közönyösen így szólítám meg: „Dr. Livingstone, ha nem csalódom?“ — „Yes!“ — mondá a doktor utánozhatatlan angol hidegvérrel, miközben fővegét alig észrevehetőleg megemelté. Kalapomat viszatettem fejemre s mindketten egyszerre nyultunk egymás keze után. „Hé! lát adok istennek, doktor, hogy megengede őnt megláthatnom.“ Livingstone így felelt: „S én szintén köszönöm az istennek, hogy őnt itt üdvözölhetem.“

E rövid ugyan, de nagyjelentőségű párbeszéd azóta végigjárta szélesvilág valamennyi jelentékenyebb hírlapját és bizonyára nem egyhamar fog felédábe menni a földrajzi fölfedezések évkönyveiben.

A mi ezután történt, ismerhetik olvasóink mult évi közleményeinkből. Stanley több hétig volt a Livingstone vendége Udzsidsziben és ez idő alatt a Tanganika-tó északi vége körül együttesen kirándulást tettek, melynek folyamában rájövén, hogy a Ruszi folyó, melynek honnan eredése és hova szakadása még mindig titlány volt, amár igen sokat összeirtak és beszéltek már felőle, nem a Tanganika-tóból foly ki, sőt inkább éppen abba ömlik, ez által

oly kérdést hoztak tisztába, mely sok ideig foglalkoztatá a londoni földrajzi társulat tagjainak elméjét.

A két jó barát 1871. decz. 27-én Udzsidsziből csónakon a Tanganikán lefelé Urimbábament s innen a Stanley által ide jövet követett uton igyekeztek utazásuk célja: Unyamemba felé haladni, hova egészen ismeretlen tartományo-

Stanley afrikai utazásából: Kelet-afrikai házi állatok.

1. Udzsidszisi-tó téhen. 2. Unyamvezi-tó téhen. 3. Páris-kutya. 4. Kővérarku juh.

volna egy kis barátságos erdőskéért, hol senkitől sem láttatva, örömmelnek főkét megereszhettem vala; lehet, hogy kezeimet harapdáltam volna össze boldogságomban, mint egy eszeveszett, vagy kecskebukát vetettem volna, vagy a fára másztam volna — szóval isten tudja, miket el nem követek, hogy fékezhetetlen érzelmeimnek szabad röptöt engedhessek. Szívem hangos in, lázasan

nünk, hogy a belső körütrá három év lefolyása alatt büszkén mutathat majd Budapest. Mert már eltűnnek egymásután a dísztelen, apró földszinti rozszant házak — egy régebbi kor épen nem tiszteltreméltó emlékei, — hogy helyt engedjenek jobbra illeszkedő három- és négyemeletes házioroszlánoknak, nemcsak a váci-ut mentén, hol egy-egy része az új boulevardnak már impozáns házhomlokzatokat mutat föl, hanem a mellékes utcákban is, melyeknek egy csomó új épület az előbbtől teljesen elütözt kölcsonöz. Nem, a Budapest jövő nagysága és szépségére vonatkozó tervek nem maradhatnak elérhetlen ködképek, s a váci-ut boulevard mentén és szomszédságában hatalmas jelentkező építkezési kedv legerősebb biztosíték az egész belső körütrá pár év alatti fölépítésének.

S mily igazán nagyvárosi élet pezseg máris ez új vonalon a nap legkorábbi óráitól kezdve egész késő éjjelig. Jelen állapotban a váci-ut boulevard tén leglátványosabb a párisi „boulevard du Temple“-al hasonlítható össze, a rajta uralgó sajtóságos élet tekintetében. Az apróbb mérvű kereskedés, az utcai üzérkedés, a középosztály alóbb felének mozgalmal élete az, mely az első magyar boulevardot jellemzi.

Még sötét éj borítja színyaival a fővárost, s az első reggeli harangzó még soká fog megkondulni — s a váci-ut asfalt-járda mentén már megcsillámlik pár megnyílt bolt ajtaja mögött a gáz. A fül zivajt hall, mintha egy embersokaság beszédének érthetetlen hangjait kapta volna föl magával az éjjeli szél. Kíváncsián közeledünk a megmagyarázhatlan zaj színhelye felé, hogy pár perc múlva meglepetten álljunk meg az aszfalton. Ott, hol a „két szercesen“-utca szűk medre a boulevarddal találkozik, egy nagy embersoport állja el a járdát. Nagyrészt izmos alakok, barna arccsal, szerényen, de nem szégyényesen öltözve. Soká tanakodhatnak kilitük fölött, ha nem tudnók — egy-egy a falhoz támasztott falapát el nem árulná, — hogy gabnalapátókkal van dolgunk, a kik reggelijüket a megnyitott pálinkamérősekben költik el, míg majd egy rövid óra múlva el nem indulnak csoportosan a dunaparti gabnaraktárak és hajók felé, hogy megkezdjék fáradságos napi munkájukat. Mily ellentét e serény munkások, s azon elegánsan öltözött alakok között, kik egy átdorobozott éj után sápadt arccsal és kigyúlt szemekkel próbálják megvárni az első szürkület világát egy pohár kellemetlen borszesz-szagu „anisette“ mellett. Egy közvetlenül mellettünk elrobgó kocsiából pár mámoros, zilált hajú debardeur rekedt éneklése hangzik elő, jelelül, hogy künn az, „új világ“-ban végehez közeledik a ledér éjjeli tánc és mulatság. S egy-egy „honatya“-is gyorsan robag az egyfogatun lakása felé, hogy egy kis rövid szundítás után 10 — 11 óra tájon megjelenhessék a költségtérítési vitánál a Sándor-utcai házban.

De már szürkülni kezd, s a kocsirobgós elmos minden egyb zajt. Lassu parasztfogatok magára halmozva szállítják be a közel környékről a téli zültség keresett német, hogy gazdáik magas dombokat emeljenek árúkból reggelre az aldunasor s a szénatér kövezeten. Nehéz „stájer“, „holsteini“ vagy „hiencc“ lovak által vont szállító kocsik teherrel megrakottan iparkodnak a vaspálya felé, mely már indóháza és raktáraiban mozgalmas életnek színhelye. Megszólal nem sokára a közüti vaspálya kocsiainak kürtje is, s Új-Pest felől emberlepte kocsik érkeznek az ébredő fővárosba, melynek házkapui megnyitak már, hogy kibocsássák a dolog helyére siető munkást. Lassanként aztán benépesül az utca egész hosszúságában. A járda asfaltja mellett a tejárusnók fogatjai állnak meg, körülvéve csevegő, pajzánkodó, alkudozó némberektől, a kik a család első reggeli szükségletét iparkodnak beszerezni. Itt szalmát, amott aprított fát kínál egyhangu kiáltással kocsija magaslátáról egy-egy élmelesebb falusi magyar vagy német. Piros-pozsgás rákos-palotai menyecskék alma és téli körtvével megrakott kosaráikkal házról-házra járnak, mosolyogva ajánlván az izletes portékát. Egy éles csengetyűszóra megnépesül a kapualj felszeremélyekkel, a kik a konyha hulladékait sietnek kiüríteni a „szemetes kocsi“- nem épen illatos öblébe.

E közben reggel lett teljesen. A boulevard kövezeten kocsi kocsi ér, jelelül, hogy a pályaudvarba vonatok érkeznek, s vonatok indulnak. Egy-egy takarókosabb vagy megszuultabb utazó izzadva hurcolja bőröndjét a vasut felé. Az utcaszarkok megletenek tarka papírra nyomott hirdetésekkel, s feltűnik a lapkihordó is a még nedves hírlapnyalákkal hóna alatt. A szegleteken egy-egy újságolvasó hordár körül társai figyelmes kört képeznek. Mozgékony házalók kifogyhatlan bőbeszédűséggel kínálják fünek-fának ócska árúikat. Itt egy forintért egy „valódi“ arany óraláncot, amott harminczkrajczárért egy legújabbdivatu „se-lyem“ nyakkendőt, tovább ismét pár krajczárért egy nagy darab „legfinomabb“ mandola-zsappant ajánlanak. Már benépesültek a kávéházak s a pótkávéházak, s a bécsi bözseről érkezett távirati tudósítások szájról szájra keringenek az aszfalton. Itt egy szállitmány nyersbőr, amott pár ezer mérő buza, harmadik helyen néhány száz mázsa fagygu fölött foly az alku. Hosszu kaftánba bujt lengyel zsidók ravaszul elmélyedt arccsal számítanak valamit egy darab papírosan. Az alku nem sikerül, s a felek bosszankodva válnak el egymástól, hogy künn a járdán ujra kezdjék a meg-hiusult kapacitációt.

A forgalom óráról órára növekedik. A lóvasut vagonjai egymást érik, mintha a föl főváros

Stanley afrikai utazásából: Fegyverek és háziszerek.

1. Gabna-raktárak.	5. Narghile.	9. Karpereczek.
2. Cséplő emberek.	6. Harci balta.	10. Dob.
3. Konyhó.	7. Hadi bárd.	11. Sodrony ékszerék.
4. Pipák.	8. Lábgyűrűk.	12. Szék.

lakosságát szállitának tengelyeiken. Élelmes ruhakereskedők majdnem orszákkal vonsozlják be az armenitől raktáraikba. A kövezeten tölgyosz támad. Egy teherrakos hordója legurult és szét-pattant, s most a legfinomabb táblaolaj ömlik szét a kövezet lejtőjén. Pár suhanoz — örülve az ötleten — diadalmas mosolyal keni meg vele bozontos hajját, s ráadásul sarujának is juttat belőle. Tul a „Páris városához“ címzett szállodán folytonos csődület van a járda asfaltján. Ott egy szörnygyermeket s egy hatlábú borjat mutatnak, s van bámulól elég, ki meghallgatja a kopott külsejű „impressario“ által elhadart magyarázatot.

S e zsbaj, e tolongás, e szakadatlan kocsirobaj így tart egész napon át, s nem szünik meg egy darab időre akkor sem, midőn fölösillámlik az egész hatalmas utvonat mentén a gázlápok világa. A terézvárosi oldal szik mellékutcaján ki s be tódul az emberár. Sugár termetű ifju leányok, — kiknek arccala e kelet bibliai országaira emlékeztet, — gyorsan suhognak el mellettünk a járdán, családjaik körébe sietve, a divatúru-vagy piperekereskedés asztalai mellett eltöltött napi munka után. A kapualjban itt-ott csörtető kardu vendéglőkölnek a fehér népnék. A kávéházakból és vendéglőkölből zaj és zene hat ki a járdára minde-nütt. Itt egy német daltársutat kivilágított hir-

detése állítja meg a járókelőket, amott a cigányhegedű kesereg behívogatólag. Magános hölgyalakok kaczerál tekintenek minden férfura — a boulevard elmaradhatatlan demi-monde-ja.

Ilyen lesz-e, ilyen marad-e ez utvonat élete továbbra is? A tapasztalat nemmel felel rá. Ez apró, üzérkedő, a nap szükségleteit hajhaszó élet fölött Damokles kardja fenyegetőleg függ már. Nem messze az idő, midőn a körüt teljes kiépítése s ennek folytán a központ kiterjedése, nyomról nyomra hátrább fogják szorítani ez életet a Terézváros siktáriba. A váci-ut boulevard hivatva van rá, hogy az legyen idővel a mi Párisban a „boulevard des Italiens“ vagy „des Capucines“: a jövő Budapest egyik legelkelőbb buvardjaja.

Borostyáni Nándor.

Egyveleg.

/. (A hyénák gyávasága.) Nálunk Európában nem birnak fogalommal arról, hogy ez az annyira vérszomjasnak kürtölt állat, mily kevésbé félelmes hazájában. Az arabok Algirban fölkeresik lyukaikban, s burnusikkal betömöven annak nyílását, a sötétben aggyóssá vált állatot nagy könnyűséggel megkötozik, a nélkül, hogy kiserletet tenno a legkisebb ellenállásra. Bármily számok legyenek is a hyénák, arra még nem volt eset, hogy élő embert megtámadtak volna. Nem ritkán megszeliditik őket, ugy annyira, hogy mint az ebek, szabadon futkároznak, s a szőlőtársa sietve előjönnek. Ez állat iránt különben még a művelt arabok is előítélettel viseltetnek, a mennyiben szentül azt hiszik, hogy a ki a hyéna agyvelejéből eszik, az mulhatlanul meghal, vagy megőrül. Ezért mihelyt megölik, fejét gondosan levágják, s mélyen a földbe temetik. Bár a hyéna husának ize vad és kellemetlen, a vándor arabok a Sahara pusztán mégis megeszik. Gyávasága miatt a hyénát megvetik, s agarakkal fogatják, mert az arab nem tartja érdemesnek egy lövet puska porra. Bőre szerencsétlenséget hoz, s azért nem szabad bevinni a sátorokba.

*(Küszdelem egy párdúcsozal.) Algirból írják egy francia lapnak Január 2-kán egy fiatal francia, Mr. Turdon, vedkan-vadászatra ment a déli vidéken. Vele voltak a benszülöttek közül Abdallah ben Sidurk és Abdallah al Meyur. Az erdő sűrűjében egyszerre kutyájuk hevesen csaholni kezdett egy bokor előtt; Turdon és az egyik arab vigyázva közeledtek s mint a galyakat szétvonták, a fekhelyen 5 párdúcöklyköt pillantottak meg; a nélkül, hogy a veszedelemre gondoltak volna, melynek magukat kiteszik, hármat az állatok közül gyorsan megfojtottak már, midőn borzasztó ordítást hallottak; a nősténypárducz jött rohanna és iszonyu düvel, hogy kölykeit megmentse. Abdallah ben Sidurk, ki először pillantotta meg, két lövet tett re, de kezei remegvén, a golyók csak megsebesítették a dühös fenevadat, mely most egy ugrással rajta termett, a földre ütötte s a szerencsétlen arabot élével és körmeivel marczangolta. A vér látása még inkább felingerelte, s folytonos ordítás közt tépte áldozatát. Szerencsére a francia egy perczre sem veszté el lélekjelenlétét, hanem revolverét elő-rántva, egymásután három lövet tett a párducz fejére, melyek egyike holtan teríté le azt. Bal karja borzasztóan szétterpedt a földön, bal karja eltörve, s testén három mély sebbel, fej-bőre is majd teljesen lenyuzva. Életben maradáshoz kevés a remény.

*(A kolostorok Svájcsban.) Cérésóle, svájci szövetségtanácsos, hivatalos adatok alapján kimutatást állított össze a svájci kolostorok vagyonáról. Cérésóle jelentése szerint 17 kantonban van jelenleg 33 férfi- és 55 női kolostor; összesen tehát 88; melynek összesen 546 férfi és 2020 női tagja van. Az összes vagyon, melylyel bir a 88 kolostor: 22.645,915 frankot tesz. Ebből 12 millió az ingatlanra, a többi ingóságokra esik. — Legtöbb kolostorral, szám szerint 13-mal, bir St.-Gallen kanton; azután Wallis és Freiburg 10-zel; Schwytz, Tessin és Solothurn 7-tel; Zug (13,000 lakossal) 6-tal, Luzern 5-tel stb.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 10-ik számához 1873. márcz. 9.

T A R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (Uj könyvek.) Az „Athenaeum“ kiadásában megjelentek: „Abdallah vagy a négylevelű löher.“ Arab mese, írta: Laboulaye Eduard, fordította: Bercsik Árpád. E munkáról a jeles francia szerző így szól előszavában: „A szerző olyan, mint az atya. Nem mindig az a legpöbbs, legtehetségeseb gyermeke, melyet leggyöngédebben szeret. Ime ez a kis könyv szerényen lépett a világba, nem ütött akkora zajt, mint ifjabb testvérei: „Páris Amerikában“ és a „Kutya-herceg“, s én mégis ezt kedvelem, mégis iránta érezek apai gyöngéséget.“ A rövid regénynek erkölcsi színezete van, de a keleti élet élénk, költői rajza mindvégig érdek-feszítővé teszi. E kötetet, melynek bolti ára 1 frt 20 kr., a Kisfaludy-társaság pártólói évi illetmény gyanánt kapják. — A Molnár Aladár által szerkesztett „Néptanítók ismeretárú“-ból megjelent az első kötet (A—C). E vállalatot az irodalom már akkor nagy helyesléssel fogadta, midőn egy pár évvel ezelőtt még csak tervezetével lépett föl a derék szerkesztő. Ohajtandó, hogy a többi kötetek is minél előbb kövessék ez első, melyben egyes cikkek nemcsak néptanítónak, hanem minden tanulni vágyó ember igényét kielégíthetik. E cikkek kitünősége pótolja némely apróbb közle-ménynek gyengébb voltát; egyes hiányzó tárgyak beigtatása, mint ily vállalatoknál szokás, az utolsó kötetben várható. A munka — nagyon helyesen — kiváló tért enged a neveléstani és iskolai, meg az erkölcsi nevelésségeknek. A dolgozótar-sak közt több kitünő író nevével találkozunk. Ez első kötet ára 1 frt 50 kr., s az egész munka három kötetre van tervezve. — Ugyancsak az „Athe-naeum“ kiadásában jelent meg: Vámbéry Armin „Köszép-ázsiai utazás-ának, melyet a magyar tud. akadémia megvásárolt 1863-ban Teheranból a Turkman sivatagon át, a Kaspi-tenger partján Khivába Bokharába és Szamarkandba tett, másod-ik, javított és bővített kiadása (kilencz képpel). Vámbéry a híres munkáját, mely megjelenésekor az egész világirodalomban figyelmet keltett, most ez új kiadásban több oly érdekes adalékkal egészítette ki, melyek utazásai élmé-nyeivel szoros összefüggésben állanak. A 31 ivre terjedő munka ára 3 frt 50 kr.

— (Aigner Lajos kiadásában) Buckle H. Tamás híres művéből „Anglia művelődésének törté-nete“-ből, melyet egy fiatal íróból álló társaság fordít és ad ki, megjelent a második kötet; ára 1 forint. — Megjelent továbbá Négy László „Aes-theticai dolgozatok“ című 135 lapra terjedő füzeté is, a széptan leggyakrabban előforduló kérdéseit tárgyalva. E dolgozatok először a „Figyelő“ tavalyi évfolyamában láttak napvilágot, s szerző a küllön kiadással főképp az ifjuság komoly tanul-mányokra hajlandó részére volt tekintettel. Ára 1 forint.

*(A Magyar statisztikai évkönyv) I-ső évfolyama) 67 ivre terjedő vaskos kötetben jelent meg. Szerkeszti és kiadja az országos m. kir. sta-tisztikai hivatal, melynek főnöke Keleti Károly rövid előszóval adja át a nagy munkát a közön-ségnek. A munka a következő szakaszokra oszlik: I. Az államterület és természeti viszonyai. II. A népesség. III. A mezőgazdaság és állattenyésztés. IV. A bányászat 1868. és 1869. évb-n. V. Ipar, kereskedés, hitel és forgalom. VI. Közlekedés. VII. Az igazságszolgáltatás 1870 ben. VIII. Egy-ház és tanügy. IX. Pénzügy. X. Hadügy és hon-védelem. Az évkönyvhöz 5 grafikai térkép is van csatolva. Miután e mű az eddig rendelkezésre levő összes statisztikai anyagokra kiterjed, részünkről is nagyon ajánlhatjuk mindazok figyelmébe, kik a hazai közügyekkel alaposabban szeretnek foglalkozni.

*(A történelmi festési pályázatra) eddig megérkezett művek és vázlatok naponként látha-tók a muzeum képtári helyiségében, a déli órákban. Eddig 5 darab érkezett: két kész festmény és három vázlat. A kész festmények közül a „Thö-köly István és Imre fia“ című képen a néző azonnal ráismer Székely Bertalan alkotó tehetsé-gére, melyebben járó gondolkodására és érdekesen színező ecetere. A haladókö Thököly István mut-atja Árva várában. A várat ostromolják s két hü harcoss eröködik, hogy az ajtót visszanyomva tarthassa. Thököly haladokva nyujtja át kard-

ját fiának Imrének, hogy folytassa tovább a sza-badságharcot. Az ifju egy mélybe vezető lépcső felső fokán áll, vagyis inkább ott tartja egy har-cos, mert a fájdalomtól roskadozik. Alantabb másik harcoss látzik, ki fáklával világít a sötét rejtek-utba. — A másik festmény Thán Mórtól szintén méltó művésze hírehez. Kun László ki-rály és Hababurgi Rudolf találkozását tünteti föl a maréhföldi csataterén, a mint a cseh Ottokár le-győztese után az egyesült diadalmas hadak két fejedelmi vezére kezét nyujt egymásnak a ha-lottak és sebesültek közt.

*(Gizella-album.) A Gizella főhercegnő-nek Pest város részéről átnyujtandó nászajándék tárgyában a kiküldött bizottság abban állapodott meg, hogy az egy album legyen 12 vízfestmény-el. A tervezett vízfestmények sorozatát később fogjuk közölni, miután az a napilapokban hibá-san volt közléte. — Az album kötése zománc, arany- és ezüstművesmunkákkal s kisebb drága-kövekkel lesz díszítve; ozimlapját a főhercegnői, a bajor és pestvárosi czimerek ékítendik. Összesen 13 ezer forintba kerül.

*(Énekes népszenmüre) hirdet pályázatot Miklósy. Jutalma ötven arany, beküldési hatá-rideje jun. elseje. A darabok, melyek a magyar népdalokból merítendőek, a szerzők tulajdonai ma-radnak, de a nyertes művet az istvánvári nép-színházhoz kell előadás végett benyujtani.

*(Folyóiratok.) Megkaptuk a „Magyar mér-nők- és építész-egylet közlönyének“ ez idei első fü-zetét, melyben Horváth Ignác Bajorország ipar-tanodásiról, Egan Aladár pedig az Egan-féle új rugó-rendszeréről értekezik, s az „Apollo“ című zenemű-folyóirat 7 dik számát, mely Feigler Gézának egy vonós-négyesből vett thémáját, Bartay Ede „Fuga“-ját, Zapf Antal „Etude“-jét, Allaga Géza „Laasuját és frissét“ s végül Nyire-nyay Gusztáv „Csémege-csárdás“-át tartalmazza. E számhoz van mellékelve az első kötet czimlapja is, melyet Liposéban igen csinosan állítottak ki.

— („Össinte figyelmeztetés“) című kis rö-píratban az ik-es igék — mint mondja — divatos ragozásának csafolatával próbálkozik meg „Ma-gyarházi“ álnév alatt egy névtelen szerző. Na-gyobb követeléssel van írva, mint a mennyi ered-ményt fog elérni, mert alkalmasint senkit sem fog meggyőzni nyelvünk és irodalmunk alaposabb ismerői közül. Kapható az Eggenberger-féle könyvkereskedésben; ára 40 kr.

Közintézetek, egyletek.

*(A magyar tud. akadémia) I-ső osztályának hetfőn tartott ülésén két fölvonás volt. Ponori Theorek Emil levelező tag mutatá beszélfoglaló értekezését: a magyar rhytmusról s különösen a magyar zene rhytmusról. Utána Searvas Gábor I. tag értekezett a helyes magyar kiejtésről; tüzetesen szolt a zárt é pontos megkülönböztetéséről s az ly és j hangzók különbségét fejtette.

*(A nemzeti színház vagyona.) A nemzeti szin-ház — mint a belügyminiszter jelentéséből is olvá-suk — négy forrásból meriti segélyeit: a színházi országos alapból, melyet az 1840-diki országgyű-lés 400,000 frtban ajánlott meg, s mely most 443,206 frtra növekedett; a Károlyi-féle magán-alapból, mely 313,701 frtot tesz; s a királyi java-dalmazásából, mely eddig évenként 60,000 frt volt, most pedig 84,000 frt, s az országgyűlésen megazavattani szokott 44,000 frtból. A két első állandó vagyon, a két többi évenként megújuló segélyezés. A színház vagyona jelenleg 756,907 frt. Szerencsés vétel volt a színházra a szomszéd Westermayer-féle ház, melyért 180,000 frtot adott ki, s most 315,000 frtot ér. A színházi va-gyon közt van a Damjanich-utczában vásárolt telek is: 91,200 frt vételáron. Az országos alapból a színház havonként kapja a segélyt, a Károlyi-alapból évenként 10,500 forintot kap. Az ország-gos alapból mit huz a színház havonként: nem tudjuk, de ezenkívül is 5 Felségétől, a Károlyi-alapból s az országgyűléstől 138,500 frt évi se-gélyezésben részesül. A belügyminiszteri jelentés kimutatja a harmadik színházi alapot is: a Pest városa által a Dunaparton felajánlott telek árából befolyt összeget, mely ma 403,293 frt 76 kr. Ezt egy új nemzeti színház építéséi alapjára ajánlá föl a város.

*(A külföldi magyar egyletek) névsorát Lip-tay Pál következőleg állította egybe: New-York: Hungarian Society 174 Grand Street. Berlin: Ungar. Verein 2 Hausvogtei Platz. Ha. le. Ungar. Verein; Jena: Ungar. Verein; London: Hunga-rian Society 58 Hand Court High Holborn WC. München: Ungarn-Verein Altes Museum. Zürich: Ungar-Verein 191 Fluntern Platte. Páris: So-cieté Hongroise 47 Rue de Turenne. Kairo: So-cieté Hung arese (Poste restante.) Bukarest: Hun-nia Societé hongroise. Bécs: 1 Ungar-Verein 6 Spindlergasse; 2 Magyar társaság Alsergrund. 3. Műegyetemi társaság (Polytechnicum.) Hohen-heim: Ungar-Verein Landwirthschaftliche Lehr-anstalt. Plojest: Magyar olvasó kör, elnöke: Szücs István.

Egyház és iskola.

*(A szamosújvári új gör. kath. püspök.) Pé-vel Mihály installációja február 23-án ment végbe nagy fényvel. Vancsa János gyulafehérvári gör. kath. érsek, mint Pávelnek közvetlen előde a sa-mosujvári püspöki széken, eszközölte a beigtatást. Este 200 terítékű banquet volt, melyen föláltra magyar, román és latin nyelven mondtak pohár-köszöntéseket, a nemzetiségiek testvérisülését han-goztatva.

*(A kolozsvári egyetemhez) dr. Ajtai Sándort az általános kortán az gyógyszeratan nyilvános rendkívüli tanfára, nyilvános rendes tanárrá ne-veztetett ki.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

*(Nádasy Lipót gr.) Főispánságának 40-ik évfordulója alkalmából Komárom megye részé-re 20,000 frtot ajánlott föl a gazdaszat vándortani-tására. Megyezserte közszérgöl-közszérgo tudomá-nyoslan képzett tanárok fogják terjeszteni a mo-dern gazdaszat ismereteit. Fölhívja alapító a megyei áldozatköszönetet is csatlakozásra az általa adott példához, s ha az alapítvány ily módon 40 ezer frtra emelkedik, kamatja 2 körutazó tanár állandó ellátására elég lesz.

*(Lábbal himsett munka.) Xantus János népipari gyűteményében, melyet a bécsi vilá-gkiállításra küldenek föl, egy oly asztalterít is van, melyet egészen lábbal himsett egy csonka karu leány, Kapitány Avra, Bácsfaluban. A szeren-csétlennek csak könyökig vannak meg karjai, a kézi munkát jobb lába ujjával végzi, lábbal eszik, varr, fésülködik stb. s miadest a legű gyesebben.

Mi ujság?

*(A képviselőházban) e héten valamivel gyorsabban folytak a tanácskozások, s sokan remélik, hogy az államköltegetvésével mégis csak elkészülnek valahogy a jövő hó elejéig, a mikorra a delegációk összejönnek. Az igazságügyminisz-terium költségtérítésének tárgyalását két ülésben — márcz. 5. és 6. — elvégezték; a honvédelmi budgetnek már általános vitája is igénybe vett két napot s még tovább foly. A delegációk tanács-kozása alatt a ház valószínűleg mintegy 6 hétig szünetelni fog, s így a „sürgős“ törvényjavasla-tokra egyhamar nem kerül rá a sor.

*(Az új belügyminiszter.) gr. Szapáry Gyula márczius 6-án tette le az esküt a király előtt Bécsben. Kinevezetéseket másnap tette közzé a magyar hivatalos lap. Tóth Vilmos fölmentése alkalmából a Lipót-rend nagy keresztjét s belső titkos tanácsosi méltóságot nyert. Szlávny minisz-terelnök és gr. Szapáry Géza fumei kormányzó szintén márcz. 6-án tették le a belső titkos taná-csosi esküt a király előtt.

— (A nyomdai és kiadói részvénytársulatok) száma ismét egygyul szaporodott. Allig alakult meg a Franklin-társulat, s nyomban követte egy másik: „Akadémiai nyomda- s könyvkiadó-részvény-tár-sulat“ czim alatt. — Alapítá: a magyar általános hitelbank a következők urakkal: Csengery Antal, Toldy Ferencz, Horváth Mihály, Than Károly, dr. Markosovszky Lajos, dr. Hirschler, Tárkányi Béla, Gyulai Pál, Hieronymy Károly, Arany László, Ráth Mór (kitől a társulat terve származott), s még négy tag, kiket a hitelbank nevez ki. A társulat első sorban tudományos művek és folyóiratok kiadását tüzte ki czélul. Alapítóke egy

millió, melyből 50 százalék fizették be. Az alapítók, hallomás szerint, az egész részvénytőkét meg fogják tartani, és nyilvános aláírásra egyelőre semmit sem bocsátanak. — A nyomdai vállalatoknak nagyobbodását és szaporodását fővárosunkban valódi szüktől hozza létre, mert a nyomdák annyira tul voltak és vannak halmozva munkával, hogy még saját nyomdával bíró kiadók is állandóan kénytelenek a vidéki, sőt bécsi s más külföldi nyomdákhöz is fordulni sietősebb kiadásokkal.

** (Rudolf koronaherceg mint író) lép föl közelebb, a mennyiben az osztrák alpesi-együt közleményei számára egy tiroli hegyi kirándulásról készített leírását adta át.

** (Gizella főhercegnő menyegzője) csakugyan ápril 20-dikára van kitűzve; 17-én lesz Bécs város nagy ünnepélye, 18-án az udvari dalszínház fényes előadása (a „Szentivánéji álom”), 19-én a redoutban udvari hangverseny, 20-án az esküvő az Auguszínusok templomában s a város körülvárosában, 21-én pedig az új pár elutazik Münchenbe. Lipót bajor herceg Gizella főhercegnő jegyese, Arnulf testvérvével együtt, jelenleg keleten utazik, s a Suez-csatorna megnézése után, a Sinai-hegységbe indul.

** (A nemzeti színháznál) Stéger három évi szerződést írt alá; évi díja 14 ezer forint. Benza Ida k. a. pedig, kinek esküvője Nagy Imre fiatal színészszel jövő kedden (11-én) lesz, e hó végeig fog énekelni; aztán néhány hónapig szabadságidőt vesz magának.

** (A közoktatási miniszter) országos zenésztanácsot szervez, s építő bizottságot is akar alakítani.

** (A Woronicsky herceg síremlékére) eddig 1931 frt 59 kr. gyűlt be. A síremlék ez évben föllátták.

** (A világhossz Szerbiában.) Belgrád városa légszuszítást akar behozni s megkereste Pest városát, hogy a légszuszítással kötött szerződés másolatát neki megküldje.

** (Az osztrák miniszterek száma 1861 óta.) 1861. február 26-án proklamáltatott az „öszbirodalom” számára az úgynevezett „februári alkotmány”, melynek igaz ma (különösen ha elfogadják az új osztrák választási reform) alig marad még fenn híre is. Hanem azért innen datálódik az ausztriai „új korszak” és — a miniszteri statisztika. Ausztriában ez idő alatt 79 miniszter „fogyasztott el.” Elég lesz ezek közül a miniszterelnökök sorozatát megemlítenünk, a kik így következtek: Rainer főherceg, Belcredi, Beust, Auersperg, Taaffe, Hasner, Potocky, Hohenwarth, Holzgethan, Auersperg. Mindössze 79 miniszter 12 év alatt! Esik körülbelül 45—50 napra egy-egy miniszter, ki ha akár csak egy napig is volt hivatalban, 4000 forintnyi nyugdíj nyer.

** (A tenger titka.) A „Gibraltar Chronicle” írja, hogy a „Dei Gracia” angol hajó mult december hó 5-én az északi szélesség 38°20' s a nyugati hosszúság 17°15' fokán egy „Mary Celeste” nevű amerikai hajóval találkozott, melyen senki nem mutatkozván, az angol hajó kapitánya átküldte embereit, kik az amerikai hajón egyetlen emberi lényt sem találtak. A hajó különben tökéletesen ép és sértetlen volt. A kapitány szobájában azonban egy kard feküdt, mely a mint látszott, véres volt, noha lemosatott; a szobában szintén vérvonások voltak észrevehetőek. Figyelmesebb vizsgálódásnál kint, hogy a hajón egy nőnek és gyermeknek is kellett lenni. A kapitány értekes holmijai, valamint a rakomány, sértetlenül találtattak, s azt sejtik, hogy a legénység meggyilkolta a kapitányt s aztán a nővel és a gyermekkel együtt csónakokon elmenekült.

** (Gyilkosságot) követett el Újpesten két suhancz. Mindketten Maczek korcmáros s hentes inasai alig 17—20 évesek. Mig a gazda bálózott, összebeszéltek, hogy a gazda anyját megölik s pénzt elrabolják. A korcsma helyiségben, melyen az öreg asszony szobájához át kellett men-

niök, egy napszámos aludt, azt egy szekerczevágással megölték. A zajra előjött a kocsis, ezt is megebesítették, de a házbeliek előjövén a segélykiáltásokra, — a gyilkosokat lefegyverezték s átszolgáltatták a törvényszéknek, hol bűnököt bovallották. A gyilkosságot elkövetett két ifjonc holmijei közt megtalálták a „Róza Sándor életét és borzasztó rablásait” tárgyazó ponyva-krónikát, melyet Buczászky adott ki. Igen piszkos volt, jelölül, hogy buzgón olvasták. S a mint látszik: merítették is belőle. Általában a ponyva ilyenmű magvetését koronként gyönyörű aratás követi.

** (Öngyilkosok.) A budai alagutban a mult hét egyik éjjelén erős durranás riasztá föl az öröket; egy fiatal ember — Bognár Elek Nagy-Kanizsáról — lötte meg magát pisztolyal, s rögtön meghalt. — Egy pár nap előtt meg a Gellért-hegyen lötte meg magát egy 45—50 éves ismeretlen férfi. — Kovács József nevű munkás pedig a partról a Dunába ugrott, de két hajós legény hosszas küzdelem után kimentette a habokból. — Ifj. báró Bornemisza József febr. 21-dikén a marosvásárhelyi „Korona” vendéglőben, ismeretlen okból, cinkalival mérgette meg magát. Öngyilkosságának okát nem tudják.

** (Egy fővényember halála.) Selmeczbányán mult hó 14-dikén hunyt el egy szánandó Harpagon: Schwarzman Adolf, egykori pénzverdei tisztviselő, ki zsugoriság miatt csuf dolgokat követett el s hivatalát is elveszté, rendszeren kétkrajczáros zsemlyét ebédelt, szemétdombokon kersegett ennivalót, ronda lyukban élt, s a nyomortul elszava halt meg, 14,000 frtot hagyva hátra ottani jötevény intézetek javára.

† (Halálósok.) Ordódy Vincze, Ordódy Pál volt képviselő édes atyja, Pesten, 77 éves korában elhunyt. — Az alsó-kubini kir. törvényszék elnöke, Tholdt Lénárd e hó 4-én hunyt el. — Stanesku Ataná, gör. keleti román lelkész, Stanesku Imre országgyűlési képviselő atyja, Aradon, 60 éves korában meghalt. — Nabresinán e hó elsején hunyt el Balogh László, a pesti magyar jelzálog-s hitelbank joggyi tanácsosa, ki épen utazóban volt Nizza felé, hogy ott rongált egészségét helyreállíthassa. — Kolozsvárt Schütz József polgár, ki valaha női szabó, később pedig az ostromál-lapot kormányának is bizalmi férfia volt s ezért Ferencz József koronás érdemkeresztet nyert és meggazdagodott, közelébb elhunyt 87 éves korában; nagy piaci házat (vagy henvetezzer frt érték) a kolozvári kath. fiu-árvaháznak hagyományozta.

— (Főhivás.) Készséggel közöljük a hozánk beküldött következő főhívást:

— A „budapesti protestáns iparosképző-egylet”, mely fenállása óta már ezernél több fiatal iparos-segédnek oly alkalmat és eszközöket nyújtott, melyek fölhasználása által a nagy város feyegető, sokféle csábjai ellen lelkiüket megacézolva, magukat annyira kiképezhették, hogy a jelenkor követelményeinek most mint segédek, később mint iparfőnökök megfelelhetnek, utolsó közgyűlésében elhatároza, miszerint a bécsi világhírlapok tanulmányozására oly egyleti tagokat ki-küldend, kiket erre példás erkölcsük és kitűnő szorgalmuk érdemesít. Miután azonban ezen egy-let csak lelkes emberbarátok jótékony adakozásai által tartatik fenn és nagyobb tökével nem rendelkezhetik, bátorkodunk egész bizodalommal mindazokat megkérni, kik a hazai ipar fölvirág-zása iránt érdeklél viseltetnek, hogy a fenjlesztett célt bármily csekély összeggel előmozdítani és eb-beli adományukat e lapok szerkesztőségéhez be-küldeni méltóztatassanak.

A budapesti iparosképző. protestáns egylet nevében: Stock Endre, egyt. elnök. Falvay Antal, egyt. jegyző. A fentirt célra szerkesztőségünkhez eddig is érkezett már egy névtelen adakozótól 1 frt.

Nemzeti színház.

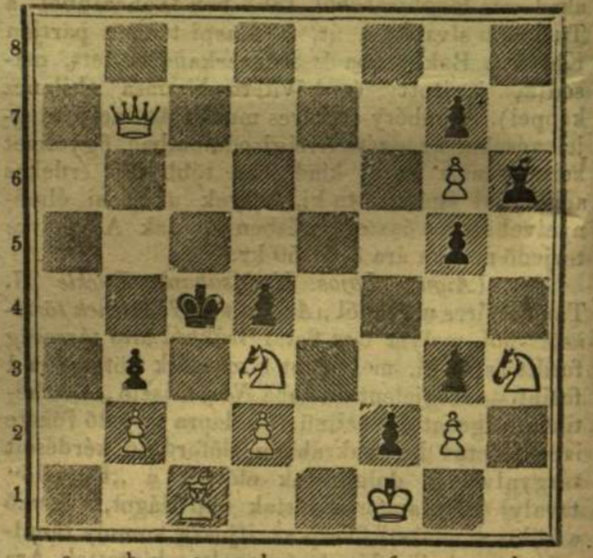
Péntek, febr. 28. Először: „Régi urak.” Színmű 5 felv. Irta b. Horváth Miklós. Szombat, márcz. 1. „A hugenották.” Opera 5 felv. Zenéjét szerzerzte Meyerbeer. Vasárnap, márcz. 2. „A cigány.” Eredeti népszínmű 3 felv. Irta Sigligeti. Hétfő, márcz. 3. „Régi urak.” Színmű 5 felv. Irta b. Horváth Miklós. Kedd, márcz. 4. „Tévedt nő.” Opera 4 felv. Zenéjét szerzerzte Verdi. Szerda, márcz. 5. „Az ajtó téra, vagy zárva legyen.” Francia közmondás 1 felv. Mussuet után ford. Tiszta Károly. — „A színtest.” Vigjáték 1 felv. Irta Fourmèr; ford. Bulyovszkyné. — „A nem földény.” Vigjáték 1 felv. Elz Sándor után ford. B. S. F. Csütörtök, márcz. 6. „Büvös vadász.” Opera 4 felv. Zenéjét szerzerzte Weber.

Szerkesztői mondanivaló.

— M. N. (Helyben.) Törédékből nem ítéltünk az egész munkáról; kezdte után nem látszik elég általános érdeklünk. Különben én tudja, érdekes-e az egész? — „Honomban” és „Barátomban.” Ortografia, syntaxis, stylus, verselés, rimelés mind gátul szolgálnak a közlés ellen. — „A vén harangozó.” Nyugodjék békével. „A puszták fia” 13 sorban több mint 13 verslábeli hibával ékeskedik. Egy sora pláne 5 lábas hexameter. — K. T. K. Jó embereinket mindig tárt ajtó várja. Az ígért mutatót elvárjuk. — Közöszemő. N. N. Egyházi belső, magántermészetű ügyekbe nem avatkozhatunk, s a beküldött német okirat lefordítására sem vállalkozunk. — Kraszna. „Idegen.” Már kiszedve várja a világo-ságot. — Tobik. R. A. Az újabb levél, melyet élvezettel olvastunk, csak újabb ösztönt ébreszt bennünk, hogy mégis csak kérjünk valamit olvasóink számára is a vadász-dietből. — Limbach. N. N. A kegyes adományt a nevezett célra átszolgáltattuk.

SAKKJÁTÉK.

693-ik sz. f. — Szerényi Bélától (Pesten) Sötét.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 688-ik számú feladvány megfejtése. (Braune Róbertől.)

- VII. Söt. 1. Fb7-a8 f4-f3 (a) 2. Hd6-f5 tetsz. szer. 3. Hf5-e3 mat. VII. b Söt. 1. a7-a6 (c) 2. Hd6-e8 tetsz. szer. 3. Hc8-b6 mat.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcson: Czenthe József. — Gelsen: Glesinger Zeigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Szatmárnóti: Vas János. — Kecskeméten: Galambos László. — A pesti sakk-kör.

TARTALOM.

A spanyol köztársasági kormány elnöke (arozképpel). — A vén dáde. — Az efezusi nő. — Darwin legújabb munkája. — Stanley utazása Livingstone fölkeresésére, IV. (négy képpel). — Bagdádól Kairóig, I. — Magyar boulevard élet. — Egyveleg. — Tárhas: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Table with columns: Hónapi-és hetinap, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap (hossza, dél, nyug.), Hold (hossza, dél, nyug.). Rows include dates from 9 Vasár to 15 Szom.

Buda-Pest, márczius 16-án 1873.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak. a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyezer hasábozt petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többszori igtatásnál csak 7 krajczárba számítattik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésmenyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Hansenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 3. — Bélyegdíj, külön minden igtatás után 30 krajczár.

Castelar.

Az az ország, mely egykor az ismert világ összes civilizációját egyesíté magában, az az ország, mely egykor mindent, a mi szépet, nagyot, magasztosat a kelet és nyugot föl tudott mutatni, fölelt, az az ország, mely egykor egy új világot fedezett föl és hódított meg, az a birodalom, melynek határai fölött egykor sohasem áldozott le a nap, s mely költökben, államférfiakban és hősökben, ha fölül nem multa, melléje sorakozott a világ legelső nemzeteinek: az olyan ország, a végzet minden csapásai alatt sem pusztulhat el, nem silyedhet alá annyira, hogy leg-nyomorubb helyzetében is ne mutathasson fel oly fiaikat, kik a történelemben mindenkor nevezetes helyet foglalnak el.

homályos volt és a nép előtt érthetetlen ködbe voltak burkolva a diktatorsági eszmék. Castelar, életében először, felállott a szószekekre s beszélt a néphez melegen, érthetően, áthatva az igazság forró érzetétől s ítéletet mondott az ál-Gracchusok törekvései fölött s oly diadalt aratott, a minőt még aligha jegyzett fel szónok ily fiatal korában. Meghordozták az utczákon s fényes fátylaszenével tisztelték meg éjjel.

Buzgalommal, tehetséggel dolgozott ezután, mint hirlapíró. Hatalmasan mozdítá elő a demokratia ügyét, melynek önzetlen, igaz bajnokává szegődött. Neve zászlóvá lett pártja előtt s elválaszthatlan volt a köztársaság érdekében ezóta történt minden mozgalomtól.

Másnap egy hirlap megnyitá hasábjait az ifju szónok s barátai előtt, kik most a kortes ügyeit kezdték bíráló bonczkés alá

Szorgalmasan irt azonfelül Rivero lapjába, a „Discussion”-ba, mely akkor a köztársasági pártot szervezőknek leghatalmasabb közlönye volt.

1864-ben megalapítá a „Democratia” című hirlapot, melyben ritka bátorsággal és erélylyel támadta meg a fennálló viszonyokat s fölmutatván a nemzet előtt Izaella királynő nyomorult és erkölcs-telen üzelmét, nyíltan hirdette, hogy Spanyolország hajdani nagysága és ereje csak köztársasági kormányforma alatt virágozhatik föl újra. Demagóg azonban, daczára heves köztársasági szellemének, nem volt soha s a szocialistikus kísérletektől távol tartózkodott mindig. De miután ez időbeli eszméi még némi-leg theokratikus fölfogással voltak elegyítve, a republikánus párt egy része elidegenült tőle.

De az 1866-ki forradalomkor újra egyező olvadtak a szétszakadt töredékek a közös torlaszokon, miket Serrano ágyutöze ostromolt. E barrikádokon — írja egy életírója, — oly hős volt Castelar, mint egykor Cid. Miután halálra ítéltetett, menekülni kényszerülvén, beutazta Dél- és Kelet-Európát, mindenütt lelkesedéssel fogadtatott. Legtöbb időt azonban Genfben s később Párisban töltött s tömördek tapasztalattal gazdagítá addig is ritka tudományos ismereteit.

CASTELAR.

Csak az 1868. szeptember havában kitört forradalom alkalmával kerülhetett vissza Spanyolországba, hol aztán a szabadelvű pártoknál valódi bálványá, a népgyűlések-

lattel gazdagítá addig is ritka tudományos ismereteit. Csak az 1868. szeptember havában kitört forradalom alkalmával kerülhetett vissza Spanyolországba, hol aztán a szabadelvű pártoknál valódi bálványá, a népgyűlések-

lattel gazdagítá addig is ritka tudományos ismereteit. Csak az 1868. szeptember havában kitört forradalom alkalmával kerülhetett vissza Spanyolországba, hol aztán a szabadelvű pártoknál valódi bálványá, a népgyűlések-